

Raiko, D. V. *Pidpriemstvo, partner, spozhyvach: teoriia ta praktyka vzaiemodii* [The company, partners, customers, theory and practice of interaction]. Kharkiv: INZhEK, 2010.

Tkachenko, T. I. et al. *Stratehichniy rozvytok turystychnoho biznesu* [Strategic development of tourist business]. Kyiv: KNTEU, 2010.

Tsekhla, S. Yu., Yakovenko, I. M., and Yakovenko, E. V. *Innovatsionnaia politika v sfere mezhdunarodnogo turizma* [Innovation policy in the sphere of international tourism]. Simferopol: Arial, 2013.

Zaiachkivska, H. "Mizhnarodnyi turizm v Ukraini: problemy rozvytku ta shliakhy vyrishennia" [International tourism in Ukraine: development problems and solutions]. *Visnyk TNEU*, no. 4 (2011): 129-133.

УДК 338.43.01/02.075.8/

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АПК: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

© 2015 БОНДАРЕВСЬКА К. В.

УДК 338.43.01/02.075.8/

Бондаревська К. В. Концепція державного регулювання АПК: історичний екскурс

Мета статті полягає у визначенні пріоритетних складових концепції державного регулювання АПК з урахуванням історичного досвіду. Розглянуто історичні аспекти державного регулювання аграрного сектора економіки з урахуванням корисного для України теоретичного та практичного досвіду минулих років щодо формування ефективних соціально-економічних відносин у сфері АПК; обґрунтовано концептуальні напрями державної політики в галузі аграрного виробництва в умовах зростання глобалізаційних тенденцій та євроінтеграційних векторів розвитку України. У результаті дослідження було виділено концептуальні напрями державного регулювання аграрного сектора як економічного, так і соціального характеру, серед яких: оновлення законодавчої бази, бюджетна підтримка, податкові пільги, регульоване ціноутворення, фінансова підтримка інновацій та матеріально-технічного переозброєння, регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заходи щодо підвищення рівня зайнятості та розвитку сільських територій. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є обґрунтування ефективного механізму регулювання соціально-економічних відносин, який являє собою баланс ринкових та державних інструментів з різною пріоритетністю. При цьому доцільно враховувати конкретні історичні умови та перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектора, а також необхідність проведення зваженої та науково обґрунтованої аграрної політики держави на етапі входження України до європейського співтовариства.

Ключові слова: державне регулювання, державна підтримка, аграрний сектор, економічний лібералізм, новий неокласичний синтез.

Рис.: 4. **Бібл.:** 19.

Бондаревська Ксенія Валентинівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці, Дніпропетровська державна фінансова академія (вул. Аржанова, 12, Дніпропетровськ, 49083, Україна)

E-mail: kseny-8888@mail.ru

УДК 338.43.01/02.075.8/

Бондаревская К. В. Концепция государственного регулирования АПК: исторический экскурс

Цель статьи заключается в определении приоритетных составляющих концепции государственного регулирования АПК с учетом исторического опыта. Рассмотрены исторические аспекты государственного регулирования аграрного сектора экономики с учетом полезного для Украины теоретического и практического опыта прошлых лет по формированию эффективных социально-экономических отношений в сфере АПК; обоснованы концептуальные направления государственной политики в области аграрного производства в условиях роста глобализационных тенденций и евроинтеграционных векторов развития Украины. В результате исследования были выделены концептуальные направления государственного регулирования аграрного сектора как экономического, так и социального характера, среди которых: обновление законодательной базы, бюджетная поддержка, налоговые льготы, регулируемое ценообразование, финансовая поддержка инноваций и материально-технического перевооружения, регулирование внешнеэкономической деятельности, меры по повышению уровня занятости и развития сельских территорий. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является обоснование эффективного механизма регулирования социально-экономических отношений, который представляет собой баланс рыночных и государственных инструментов с разной приоритетностью. При этом целесообразно учитывать конкретные исторические условия и перспективы развития отечественного аграрного сектора, а также необходимость проведения взвешенной и научно обоснованной аграрной политики государства на этапе вхождения Украины в европейское сообщество.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственная поддержка, аграрный сектор, экономический либерализм, новый неокласический синтез.

Рис.: 4. **Библ.:** 19.

Бондаревская Ксения Валентиновна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры управления персоналом и экономики труда, Днепропетровская государственная финансовая академия (ул. Аржанова, 12, Днепропетровск, 49083, Украина)

E-mail: kseny-8888@mail.ru

UDC 338.43.01/02.075.8/

Bondarevska K. V. The Conception of the State regulation of the Agrarian-Industrial Complex: a Historical Overview

The article is aimed to determine the priority components of the conception of the State regulation of the agrarian-industrial complex in the light of historical experience. The historical aspects of the State regulation of the agrarian economy sector have been considered, bearing in mind the theoretical and practical experience of the past years, which will be useful for Ukraine, in order to shape effective socio-economic relations in the sphere of the agrarian-industrial complex; the conceptual directions of the State policy in the field of agricultural production in the context of increasing globalization trends and the European integration vectors of development of Ukraine have been substantiated. As result of the study, the conceptual directions of the State regulation of the agrarian sector in both economic and social terms have been allocated, among which: update of the legislative framework, budget support, tax incentives, adjustable pricing, financial support for innovation and material-technical rearmament, regulation of foreign trade activities, measures to improve the level of employment as well as development of rural areas. Prospect of further research in this direction is substantiation of an effective mechanism for regulation of the socio-economic relations, which represents the balance of market and public instruments with different priorities. It is expedient to take into account both the specific historical conditions and prospects of development of the domestic agricultural sector, as well as the need for a balanced and scientifically based State agrarian policy at the stage of Ukraine's inclusion into the European Community.

Key words: State regulation, State support, agricultural sector, economic liberalism, new neoclassical synthesis.

Pic.: 4. **Bibl.:** 19.

Bondarevska Kseniia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Personnel Management and Labour Economics, Dnipropetrovsk State Finance Academy (vul. Arzhanova, 12, Dnipropetrovsk, 49083, Ukraine)

E-mail: kseny-8888@mail.ru

В умовах динамічного зовнішнього середовища актуальним питанням постає пошук механізмів щодо ефективного регулювання функціонування АПК України, зокрема, провадження такої політики, яка сприятиме економічному зростанню ключових показників розвитку галузі. З метою формування ефективної концепції державного регулювання, що включатиме найбільш доцільні в сучасних умовах принципи, методи, інструменти та чинники впливу, важливим є врахування історичного досвіду, зокрема, наукового надбання вчених-економістів, які приділяли велику увагу саме теоріям регулювання економіки. Серед них слід відмітити зарубіжних дослідників різних економічних шкіл, таких як: А. Монкретєн, Ф. Кене, А. Сміт, К. Маркс, Ф. Енгельс, Дж. Кейнс, П. Самуельсон та інші [1, 8, 9, 10, 13, 17]. Вітчизняні економісти М. Туган-Барановський, М. Соболев відстоювали необхідність побудови ефективного механізму державної влади [8, 19].

Серед сучасних дослідників проблеми державного регулювання слід відзначити наукові праці Бородіної О. М., Бабенка А. Г., Дем'яненка М. Я., Кириленка І. Г., Олійник Т. І., Лузана Ю. Я., Могильного О. М. та інших [2–7, 11, 12, 14, 15, 18].

Так, вчений-економіст Бородіна О. М. вважає, що лише держава може визначити ефективність підтримки сільського господарства: «специфіка сільського господарства та створення суспільних благ у цьому секторі економіки формують національні аграрні політики, що не завжди оптимальні з точки зору економічної теорії...ці політики є результатом суспільного вибору, і держава визначає загальнонаціональну ефективність підтримки сільського господарства» [5]. Як приклад автор аналізує причини кризового стану тваринницької галузі в Україні, серед яких – недосконала політика держави в розрізі прямих доплат на молочну та м'ясну продукцію в умовах зменшення купівельної спроможності населення. При цьому характерною рисою було зменшення прибутковості та рентабельності сільськогосподарських підприємств у першій половині 90-х років.

Проблемі державного регулювання в сучасних умовах приділяє увагу вчений А. Г. Бабенко, який визначає п'ять функцій державного регулювання: правове забезпечення; захист конкуренції (у контексті антимонопольного законодавства); розподіл доходів і багатства; внесення коригувань до механізму розподілу ресурсів; стабілізація економічного зростання, контроль інфляційних процесів та зайнятості [2].

Викликає інтерес дослідження Т. І. Олійник, в якій вона наводить зарубіжний досвід країн Європейського Союзу, США, Японії, де розвиток аграрного сектора пов'язаний з державною підтримкою [15]. Приклад відповідної політики буде, на нашу думку, корисним для України, зокрема в контексті бюджетних і податкових механізмів.

Як вважає Ю. Я. Лузан, саме ефективна політика держави повинна забезпечувати стабільні темпи розвитку АПК і перешкоджати збитковості аграрних підприємств [12, с. 6]. Аналогічну думку має вчений М. Я. Дем'яненко, який визначає мету державної політики у сфері АПК. На його думку, це є підтримка прибутковості та

стабільності економічної ситуації в галузі, забезпечення продовольчої безпеки [7, с. 36].

Вважає за необхідне посилення державного регулювання трансформаційних процесів в АПК у сучасних умовах І. Г. Кириленко, зокрема, у контексті забезпечення впровадження інновацій та ефективної зовнішньоекономічної політики [11].

За необхідність зваженої державної політики у сфері АПК виступає О. М. Могильний. Крім того, у своїх роботах він визначає сутність категорії державного регулювання, принципи і методи регулювання сільського господарства. Викликає інтерес його схема взаємодії державного і ринкового механізмів регулювання аграрного виробництва через так зване адаптаційне поле [14]. Незважаючи на досить широке коло науковців, що досліджували питання ефективності державної політики, воно не втрачає своєї актуальності й на сьогоднішній день. Так, основною проблемою постає необхідність визначення дієвих методів та інструментів державного регулювання, зокрема, у стратегічно важливій для України галузі – АПК.

Метою статті є визначення пріоритетних складових концепції державного регулювання АПК з урахування історичного досвіду.

Теоретичною і методологічною основою проведеного дослідження став комплексний системний аналіз, фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з проблеми державного регулювання у сфері АПК. Серед методів дослідження було використано загальнонаукові методи синтезу й аналізу, індукції та дедукції, порівняння, єдності історичного і логічного. З метою формування базових положень та узагальнення отриманих результатів застосовувався абстрактно-логічний метод. За допомогою статистико-економічного методу та рядів динаміки стало можливим здійснити глибокий аналіз тенденцій щодо динаміки виробництва сільськогосподарської продукції. Особливої уваги заслуговує історичний метод, який було покладено в основу методології даного дослідження.

Дискусія щодо найбільш сприятливого балансу державного та ринкового механізмів регулювання триває ще з появи перших шкіл політичної економії. Так, прихильники меркантилізму, який виник у XVII столітті у Франції, підтримували думку щодо важливої ролі держави в процесі розвитку промисловості та міжнародних торговельних відносин. Для цього періоду економічної думки важливим було визначення обмежень та спрямувань державної політики, на відміну від відповідної дії вільного ринку. Наукові праці вчених цього періоду свідчать, що «для організації економіки, встановлення економічної дисципліни й економічного керівництва, розв'язання суспільних конфліктів інтересів і досягнення гармонії між індивідуальними і суспільними цілями необхідно, щоб приватне підприємство обмежувалося і спрямовувалося, у першу чергу, урядом, а не ціновою системою вільного ринку» [1, с. 552]. Крім того, меркантилісти виступали за проведення державної протекціоністської політики, що передбачала б заходи щодо захисту (протекціонізму) національного ринку

від іноземної конкуренції та просування вітчизняних товаровиробників на міжнародних ринках. Практичний досвід меркантилізму був яскраво виражений у Франції (політика Ж.-Б. Кольбера), де всіляко заохочувався розвиток торгівлі та промисловості. Однак стимулювання експорту йшло на шкоду сільському господарству, яке обкладалося високими податками, що в результаті разом із збереженням абсолютної монархії призвело економіку Франції до кризи [8, с. 105].

Особливе значення в процесі становлення економічних відносин в АПК мала теорія фізіократів, згідно з якою земля вважалася єдиним джерелом багатства народу. За думкою фізіократів, а саме – основоположника фізіократії Ф. Кене, «...земля є єдиним джерелом багатства, і одне тільки землеробство примножує багатство... Від цього розкішного джерела залежить успіх усіх галузей управління в державі» [10]. Однак, слід зазначити, що фізіократи дотримувалися принципів економічного лібералізму, згідно з якими держава не повинна була втручатися у вільний перебіг економічних відносин. Водночас до заслуг фізіократів можна віднести визначення продуктивної праці як такої, що створює додаткову вартість. Проте вони вважали продуктивною лише сільськогосподарську працю, нівелюючи всі інші сфері господарювання.

Найбільш яскравим прибічником саморегульованої економіки був А. Сміт. Він вважав за доцільне обмеження державних функцій у процесі економічного регулювання та цілком покладався на так звану «невидиму руку» ринку. Саме в наданні переваг вільному регулюванню економіки були присутні спільні риси із школою фізіократії. На основі ідей А. Сміта надалі розвивалися нові концепції, які й визначали подальший розвиток науки. Так, згідно з теорією Ж.-Б. Сея, усі три фактори виробництва (праця, земля, капітал) розглядалися як рівнозначні джерела багатства, і кожен з них робив свій внесок та сприяв одержанню винагороди (зарплата, рента, прибуток) [8, с. 209]. На практиці ідеї А. Сміта мали своїм наслідком стихійний розвиток ринкових відносин, який і призвів до великої депресії у 30-х роках ХХ століття. Саме тоді й виникає наукова школа державного регулювання економіки Дж. Кейнса. Основною передумовою виникнення нової доктрини став пошук шляхів виходу з глобальної кризи та стабілізації економіки. У своїй науковій праці «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» (1936 р.) Дж. Кейнс обґрунтував причини економічних проблем, що спричинені саморегуляцією ринку та відсутністю втручання держави у відповідні процеси; визначив конкретні підходи щодо вирішення цих проблем на основі макроекономічного підходу (дослідження показників національного доходу, сукупного попиту та пропозиції, національної економіки в цілому). Основна увага в концепції Дж. Кейнса приділяється вирішенню двох проблем: зайнятості та ефективності використання матеріальних, фінансових ресурсів з метою виходу з кризового стану [8, с. 461]. При цьому лише ефективно побудований державний механізм здатний вирішити всі ці питання. Важливим у концепції Дж. Кейнса є визначення повної зайнятості та

можливості вимушеного безробіття: «треба відкинути другий постулат класичної доктрини і дослідити механізм дії економічної системи, в якій «вимушене» безробіття цілком можливе» [9, с. 234–235]. В умовах Великої депресії у США концепція кейнсіанства була застосована на практиці президентом Ф. Рузвельтом у процесі проведення його «нового курсу». Ефективна державна політика мала своїм результатом зменшення впливу монополій на загальний перебіг економічних відносин, створення нових робочих місць, установлення соціальних гарантій та компенсацій.

Позитивним для сфери АПК стало прийняття Закону «Про регулювання сільського господарства», який був спрямований на припинення масового банкрутства дрібних фермерів, зокрема, через механізм підвищення цін на аграрну продукцію за умови зменшення обсягів її виробництва [14, с. 27]. У результаті відповідних державних заходів США не лише успішно нейтралізували наслідки економічної кризи, а й вийшли на новий етап свого розвитку. На жаль, кейнсіанська теорія не змогла побороти сильного впливу неокласичних шкіл. І в подальшому пріоритетним завданням урядів розвинутих країн виявилось забезпечення стабільності грошової бази [3].

У подальшому провідні вчені наукових шкіл зосереджують увагу на вдалому поєднанні державних і ринкових механізмів. Так, напрямом, що певним чином удосконалював кейнсіанські погляди, став неокласичний синтез. Послідовниками цієї доктрини вивчалось поєднання державних, ринкових механізмів (при цьому пріоритет надавався останньому), а також механізму соціального партнерства. Значний внесок у цьому напрямі належить вченому-економісту П. Самуельсону (засновнику так званого «нового неокласичного синтезу»). Він відстоював ідеї проведення державної політики за допомогою макроекономічних важелів. П. Самуельсон використав модель Дж. Кейнса щодо визначення економічних стабілізаторів, властивих ринковим саморегуляторам (попит, пропозиція, ціна, прибуток тощо), і тих, що мають регулюватися державною (оподаткування, державне замовлення, субсидії тощо) [14, с. 30]. При цьому пріоритетність надавалася саме бюджетно-податковому, а не грошово-кредитному регулюванню. Звичайно, концепція нового неокласичного синтезу П. Самуельсона являла собою узагальнену модель формування регуляторної політики, у той час як остання повинна враховувати особливості функціонування конкретних галузей господарювання та конкретні стадії розвитку в умовах динамічних змін середовища.

Розглядаючи концепцію державного регулювання, необхідно відмітити теорії К. Маркса та Ф. Енгельса, які справили значний вплив на розвиток економічної думки. Так, в основу їх парадигми була покладена провідна роль держави в контролі над засобами виробництва та його результатами [14, с. 26]. Практичне втілення концепції К. Маркса та Ф. Енгельса мало своє вираження у побудові централізовано-планової системи господарювання колишнього Радянського Союзу. Приклад певних результатів відповідної політики держави доцільно про-

слідкувати саме на прикладі аграрного сектора економіки. Період державного регулювання розвитку галузі за допомогою адміністративних важелів та інструментів планування в Україні відбувався до 1990 р. включно. Саме в цей період аграрна галузь економіки показує високі показники ефективності як у динаміці, так і в порівнянні з іншими країнами (рис. 1).

Так, за обсягами виробництва зернових культур Україна знаходилася на другому місці після Франції, технічних культур – на першому місці, продукції тваринництва – на третьому місці (після Франції та Німеччини – світових лідерів з експорту тваринницької продукції). На жаль, лідируючі позиції України почали втрачатися разом із послабленням державного впливу та зниженням наукової обґрунтованості аграрної політики. Відтак, після проведення розпаювання земель та формування великої кількості дрібнотоварних господарств держава втратила контроль над перебігом аграрних відносин. У таких умовах сільськогосподарські підприємства та фермерські господарства намагалися зберегти позитивні значення рентабельності виробництва, що в умовах трансформаційних змін виявилось нелегким завданням. Орієнтація на розукрупнення великотоварних сільськогосподарських підприємств спричинила порушення коопераційних зв'язків у міжгалузевій структурі, що потягло за собою диспаритет цінних відносин. Крім того, в умовах зниження ефективності виробництва та дефіциту фінансових ресурсів не приділялася увага оновленню матеріально-технічної бази та впровадженню нових методів виробництва. Водночас, попередній досвід щодо застосування науково обґрунтованих сівозмін майже не використовувався. Протягом наступних років ситуація у сфері АПК погіршувалася (рис. 2).

Серед характерних явищ цього періоду слід відзначити зростання влади монополій та тінізацію ринку. Усе це спричинило досить негативні явища в сільському

господарстві України, що, у свою чергу, поставило під загрозу продовольчу безпеку держави. Саме тому до 2000 р. в Україні регулювалися базові умови постачання ресурсів для потреб сільського господарства окремими підприємствами-монополістами за обумовленими цінами на період весняно-польових робіт або збирання врожаю [14, с. 116].

Стан функціонування АПК дещо покращився, починаючи з 2005 р. Однак негативні тенденції в контексті економічних та соціальних проблем на селі ще й досі впливають на розвиток аграрного сектора економіки.

Значний вплив на функціонування галузі здійснюють цінні механізми міжгалузевого обміну, що формують як купівельну спроможність сільськогосподарських підприємств, так і їхню прибутковість. Доцільним є також урахування регіональних особливостей конкретних територій. Розглядаючи дане питання в історичному аспекті, слід відзначити позитивний досвід державного регуляторного механізму. У період адміністративно-командної економіки на сільськогосподарську продукцію було встановлено декілька типів цін. Наприклад, для державних підприємств встановлювалися так звані заготівельні ціни, для колективних господарств – закупівельні. Також існували ціни колгоспних ринків та споживчої кооперації, які встановлювалися за згодою сторін. Досвід впровадження багаторівневих цін у сучасних умовах господарювання має Республіка Білорусь.

Щодо українських реалій, механізм цінного регулювання та державної підтримки аграрного сектора в цілому має свої характерні риси та відмінності.

Зважаючи на проведені реформи у сфері АПК та покращення показників діяльності сільськогосподарських підприємств протягом останніх років з метою вирішення основних проблем галузі, які мають місце на сучасному етапі, вважаємо за доцільне визначення концептуальних напрямів державного регулю-

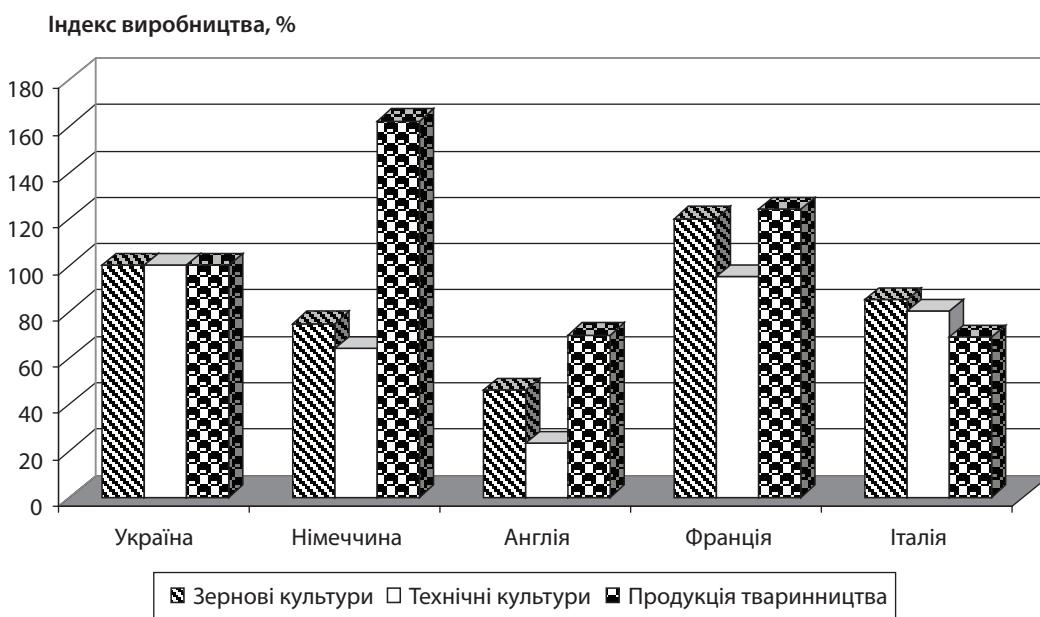
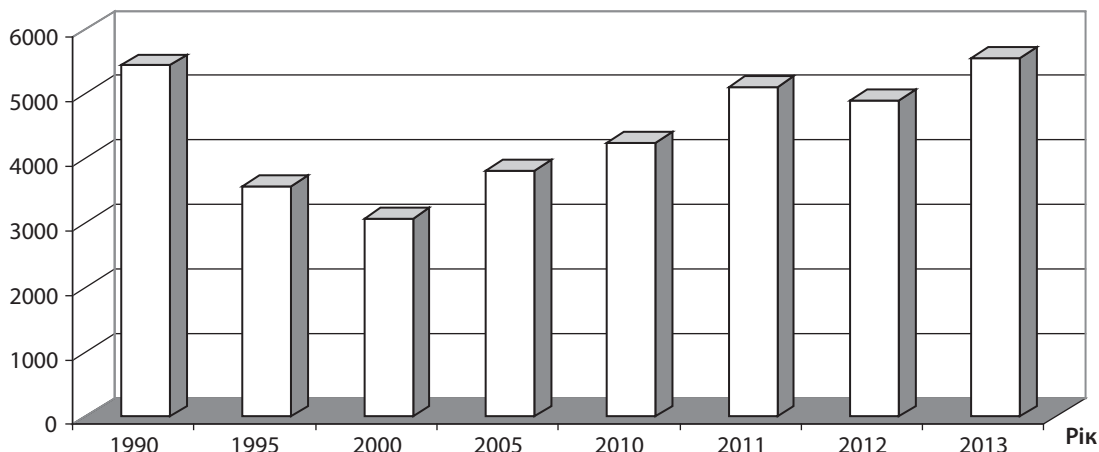

Рис. 1. Індеси виробництва сільськогосподарської продукції за даними 1990 року провідних країн-виробників Європи
Джерело: побудовано автором за даними [6, с. 40].

Обсяг валової продукції сільського господарства в розрахунку на 1 особу, грн

Обсяг валової продукції сільського господарства в розрахунку на 100 га угідь, тис. грн

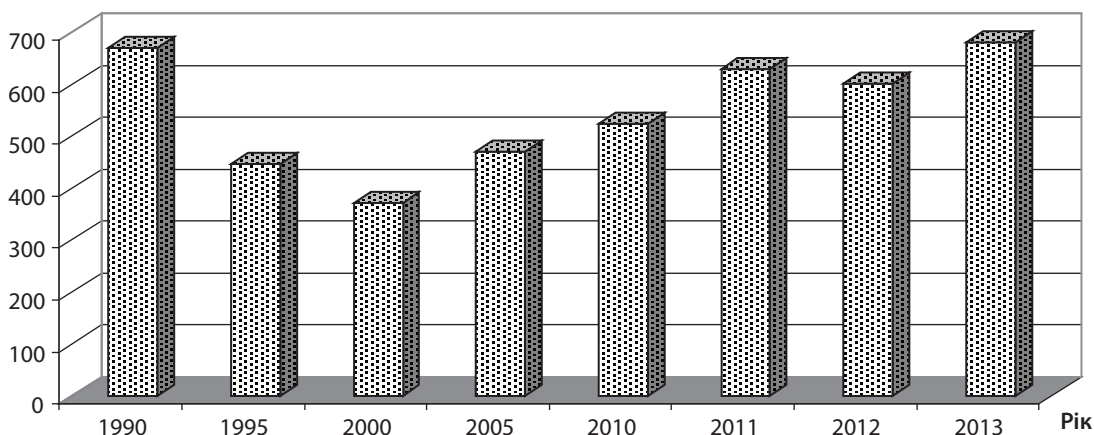

Рис. 2. Динаміка обсягів валової продукції сільського господарства

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України [16]

вання АПК в умовах зростання глобалізаційних спрямувань. Відповідний механізм має включати інструменти і методи державного впливу в контексті бюджетно-податкової, грошово-кредитної, цінової та соціальної політики. Отже, серед стратегічних напрямів державного регулювання АПК слід виділити такі (рис. 3).

За словами генерального директора Асоціації «Український клуб аграрного бізнесу», у країнах ЄС на підтримку сільськогосподарських виробників спрямовується 50 млрд євро за рік. Якщо перерахувати ці дані в масштабі українського аграрного сектора, відповідне значення має складати близько 9 млрд євро за рік, у той

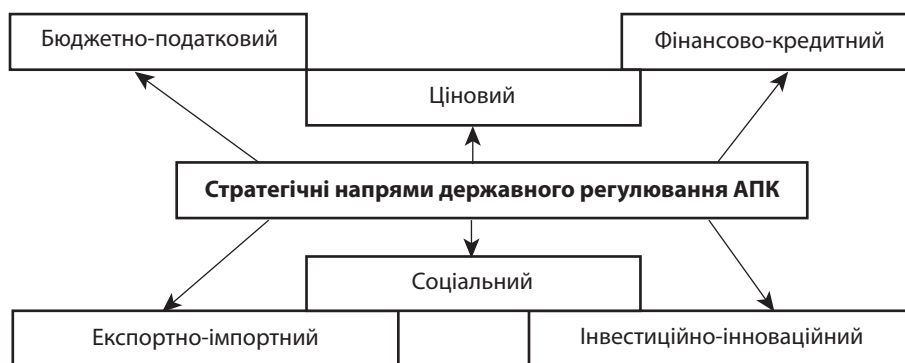

Рис. 3. Стратегічні напрями державної політики в аграрному секторі економіки

Джерело: розробка автора.

час, як реально виходить менше, ніж 1 млрд євро за рік [18, с. 6]. Якщо ж розглядати такий інструмент податкового регулювання, як пільги від акумуляції ПДВ, відповідна сума дотацій в Україні складає лише 15 млрд грн, що досить мало в порівнянні з країнами Європейського Союзу. Таким чином, державна підтримка сільськогосподарських підприємств у європейських країнах складає орієнтовно 250 євро на 1 га, у той час, як в Україні – лише 40 євро на 1 га [18, с. 4]. Ураховуючи досвід країн ЄС у сфері аграрної політики, варто зазначити не лише застосування гарантійних виплат з метою регулювання національних ринків продовольства, прямих державних субсидій, а й фінансування впровадження інновацій, відшкодування збитків (саме в цьому аспекті враховується відмінність галузі сільського господарства), дотації проблемних районам, додаткове фінансування нещодавно створених фермерських господарств. Отже, система державного регулювання в аграрній галузі має вирішувати ключові завдання АПК та здійснюватися як на рівні державних та місцевих органів влади, так і на локальному рівні конкретних підприємств (рис. 4).

ВИСНОВКИ

Система державного регулювання та контролю ключових процесів функціонування АПК в умовах входу України до європейського співтовариства сприятиме подоланню розбіжностей у процесі адаптації економічних механізмів діяльності вітчизняних підприємств, а також забезпеченню продовольчої безпеки України та формуванню взаємовигідних економічних відносин на світовому ринку АПК. Таким чином, до ключових напрямів державного регулювання аграрного сектора економіки на сучасному етапі його розвитку слід віднести

адаптацію законодавчої бази України до європейських стандартів; бюджетну підтримку сільськогосподарських підприємств шляхом дотування; податкові пільги для малих аграрних підприємств; встановлення багаторівневого механізму цін; фінансову підтримку впровадження інновацій; регулювання зовнішньоекономічних відносин; підвищення рівня зайнятості та розвиток сільських територій. В умовах глобалізаційних змін в усіх сферах економіки, і, зокрема, в аграрному секторі, серед учених і практиків дискусійними залишаються питання встановлення балансу ринкових і державних інструментів регулювання з різною пріоритетністю. Безумовно, вибір концепції розвитку для аграрної галузі України залежить від конкретних історичних умов її функціонування та подальших перспектив розвитку. Зокрема, доцільно враховувати європейський вектор розвитку України, а також необхідність проведення зваженої та науково обґрунтованої аграрної політики держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аллен У. Р. Меркантилізм / У. Р. Аллен // Экономическая теория. Энциклопедия «Новый Полгрейв». – М. : ИНФРА-М, 2004. – С. 542 – 552.
2. Бабенко А. Г. Державне регулювання – пріоритетний напрям розвитку економіки аграрного сектору / А. Г. Бабенко // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 162. – С. 41 – 44.
3. Бальцерович Л. Свобода і розвиток. Економія вільного ринку / Л. Бальцерович / Пер. з польської. – Львів : Арсенал, 2000. – 332 с
4. Bondarevska K. State regulation as a factor of sustainable economic development / K. Bondarevska // MEST Journal. – Vol. 2. – No. 2. – July 2014. – Pp. 23 – 31.
5. Бородіна О. М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність / О. М. Бородіна

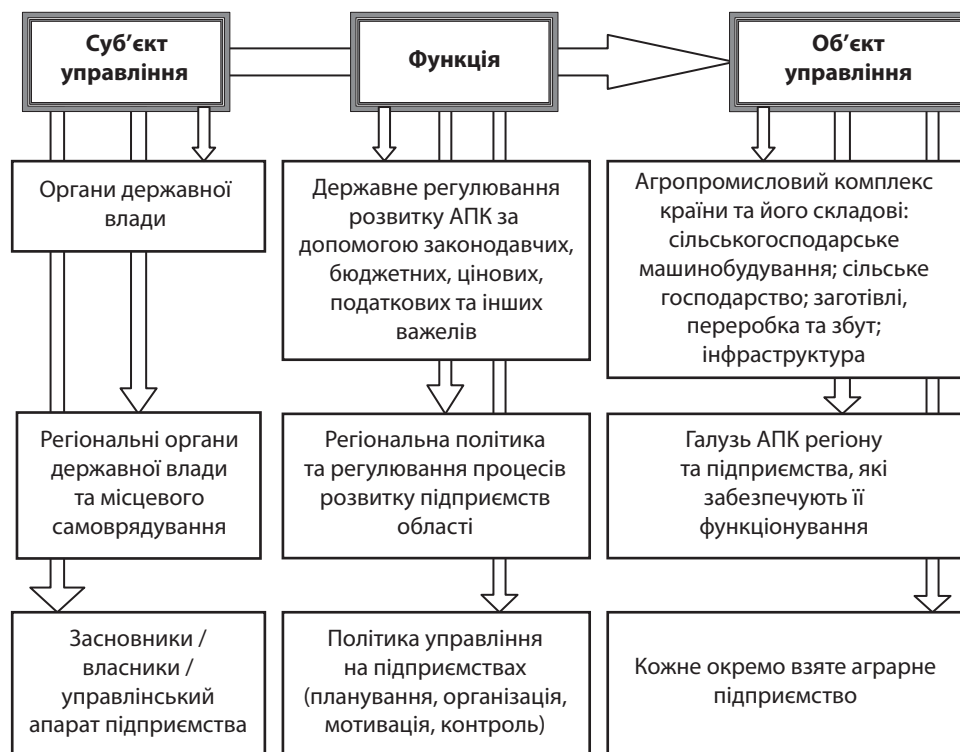

Рис. 4. Система державного управління в галузі АПК [4]

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Borodina106.pdf

6. Гальчинський А. С. Україна: поступ у майбутнє / А. С. Гальчинський. – К. : Основи, 1999. – 220 с.

7. Дем'яненко М. Я. Фінансові проблеми формування та розвитку аграрного ринку : [доповідь на Дев'ятих річних зборах Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 26-27 квітня 2007 р.] / М. Я. Дем'яненко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2007. – 36 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/470/35/>

8. Історія економіки та економічної діяльності : підручник / О. Ю. Амосов, В. О. Сивоконь, Н. В. Статівка [та ін.] ; за заг. ред. д. е. н., проф., засл. діяч науки і техніки України О. Ю. Амосова, к. е. н., доц. В. О. Сивоконя. – Х. : Вид-во Хар ПІ НАДУ «Магістр», 2013. – 600 с.

9. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс // Избранные произведения – М., 1993.

10. Кене Ф. Общие принципы экономической политики земледельческого государства и примечания к этим принципам / Ф. Кене // Избранные экономические сочинения. – М. : Соцэкгиз, 1960 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://economuch.com/otnosheniy-ekonomicheskikh-istoriya/izbrannyye-ekonomicheskije-sochineniya.html>

11. Кириленко І. Г. Посилення державного регулювання трансформаційних процесів в АПК / І. Г. Кириленко // Організаційно-економічні трансформації в аграрному виробництві : збірник матеріалів Дванадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчених економістів-аграрників, Київ, 25-26 лютого 2010 р. / Редкол. : П. Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2010. – 618 с.

12. Лузан Ю. Я. Розвиток державної підтримки аграрного сектора України в умовах членства в СОТ / Ю. Я. Лузан // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 3. – С. 4 – 10.

13. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – 2-е изд. – Т. 25. – 4. II. – М., 1962. – 870 с.

14. Могильний О. М. Регулювання аграрної сфери / О. М. Могильний. – Ужгород : ІВА, 2005. – 400 с.

15. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектора економіки України / Т. І. Олійник // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 80 – 85.

16. Сільське господарство України за 2013 рік : статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України. – 399 с.

17. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Эксмо, 2007. – 960 с.

18. Татаренко Г. Аккумулятивный снаряд: отечественные аграрии не готовы к замене налоговых льгот программами прямой бюджетной поддержки / Г. Татаренко, В. Денисенков // Бизнес. – 2014. – 24 ноября (№ 47). – С. 4 – 7.

19. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации / М. И. Туган-Барановский. – М. : Экономика, 1989. – 509 с.

REFERENCES

Allen, U. R. "Merkantilizm" [Mercantilism]. In *Entsiklopediia «Novyy Polgreyv»*, 542-552. Moscow: INFRA-M, 2004.

Amosov, O. Yu. *Istoriia ekonomiky ta ekonomichnoi diialnosti* [History of economy and economic activity]. Kharkiv: Mahistr, 2013.

Baltserovych, L. *Svoboda i rozvytok. Ekonomiiia vilnoho rynku* [Freedom and development. Saving the free market]. Lviv: Arsenal, 2000.

Bondarevska, K. "State regulation as a factor of sustainable economic development". *MEST Journal*, vol. 2, no. 2: 23-31.

Borodina, O. M. "Derzhavna pidtrymka silskoho hospodarstva: kontseptsiiia, mekhanizmy, efektyvnist" [State support for agriculture: the concept, mechanisms, effectiveness]. www.ief.org.ua/Arjiv_EP/Borodina106.pdf

Babenko, A. H. "Derzhavne rehuliuвання – priorytetnyi napriam rozvytku ekonomiky ahrarnoho sektoru" [State regulation – a priority

of economic development of the agricultural sector]. *Kultura narodov Prychernomoria*, no. 162 (2009): 41-44.

Demianenko, M. Ya. "Finansovi problemy formuvannya ta rozvytku ahrarnoho rynku" [Financial problems of formation and development of the agricultural market]. <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/470/35/>

Halchynskyi, A. S. *Ukraina: postup u maibutnie* [Ukraine: progress in the future]. Kyiv: Osnovy, 1999.

Keyns, Dzh. M. "Obshchaia teoriia zaniatosti, protsenta i deneg" [The General Theory of Employment, Interest and Money]. In *Izbrannyye proizvedeniia*. Moscow, 1993.

Kene, F. "Obshchie printsipy ekonomicheskoy politiki zemledelcheskogo gosudarstva i primechaniia k etim printsipam" [General principles of the economic policy of the state of agricultural and notes to these principles.]. <http://economuch.com/otnosheniy-ekonomicheskikh-istoriya/izbrannyye-ekonomicheskije-sochineniya.html>

Kyrylenko, I. H. "Posyleniia derzhavnogo rehuliuвання transformatsiinykh protsesiv v APK" [Increased government regulation of transformation processes in agriculture]. *Orhanizatsiino-ekonomichni transformatsii v ahrarnomu vyrobnytstvi*. Kyiv: NNTS «ІАЕ», 2010.

Luzan, Yu. Ya. "Rozvytok derzhavnoi pidtrymky ahrarnoho sektora Ukrainy v umovakh chlenstva v SOT" [Development of state support for the agricultural sector in terms of Ukraine's membership in the WTO]. *Oblik i finansy APK*, no. 3 (2008): 4-10.

Marks, K., and Engels, F. *Sochineniya* [Works]. Moscow, 1962.

Mohylnyi, O. M. *Rehuliuвання ahrarnoi sfery* [Adjust the agrarian sphere]. Uzhhorod: IVA, 2005.

Oliinyk, T. I. "Derzhavna pidtrymka ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy" [State support for the agricultural sector of Ukraine]. *Ekonomika APK*, no. 7 (2009): 80-85.

Silske hospodarstvo Ukrainy za 2013 rik [Agriculture of Ukraine for 2013]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2014.

Smit, A. *Issledovaniia o prirode i prichinakh bogatstva narodov* [The Wealth of Nations]. Moscow: Eksmo, 2007.

Tatarenko, G., and Denisenkov, V. "Akkumulativnyi snariad: otechestvennye agrarii ne gotovy k zamene nalogovykh lgot programmami priamoy biudzhetoyn podderzhki" [Accumulative shell: domestic farmers are not ready to replace the tax incentives programs, direct budget support]. *Biznes*, no. 47 (2014): 4-7.

Tugan-Baranovskiy, M. I. *Sotsialnye osnovy kooperatsii* [Social bases of cooperation]. Moscow: Ekonomika, 1989.